

Teplota a její měření

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřebu výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení.

Jakékoli další využití podléhá autorskému zákonu.

Kontakt: Zdena.Kmentova@gymnct.cz

Nejjednodušší měření teploty:

porovnávání teploty tělesa s teplotou ruky

Přesné měření teploty:

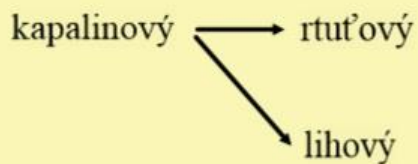
použití teploměrů

K měření teploty využíváme změnu objemu těles při změně teploty

při zahřívání se objem zvětšuje

při ochlazování se objem zmenšuje

Druhy teploměrů:

kovový = bimetalový

Rtuťový laboratorní teploměr

- skleněná nádobka se rtutí spojená s tenkou trubicí
- při výrobě se trubice zahřeje na takovou teplotu, aby rtuť vyplnila celou trubicí, trubice se zataví
- když rtuť ochladne, je nad hladinou vzduchoprázdno
- při zahřívání rtuť stoupá do trubice, při ochlazování se vrací do nádobky
- teploměr je opatřený stupnicí a celý je ve skleněném obalu

Bimetalový teploměr

- základem je bimetalový pásek = pásek z dvojkovu
- pásek je stočený do spirály
- vnější konec je upevněn
- vnitřní konec je spojený s otáčivou ručičkou
- při zahřívání se spirála více zkrucuje
- při ochlazování se uvolňuje
- ručička se otáčí a na stupnici ukazuje teplotu

Teplotní stupnice

Celsiova teplotní stupnice

- 2 základní teploty: 0°C ... teplota tání ledu
 100°C ... teplota vaření vody
- tento interval se dělí na sto dílů
- při zvětšení teploty o 1°C se objem kapaliny zvětší pokaždé o stejnou hodnotu
- jednotka teploty: **Celsiův stupeň**, značka $^{\circ}\text{C}$

Kelvinova teplotní stupnice

- jednotka teploty: **Kelvin**, značka K
- teplotě 0°C odpovídá teplota 273 K
- teplotě 100°C odpovídá teplota 373 K
- teplotě 0 K odpovídá teplota -273°C ... absolutní nula
- má stejně velké dílky jako Celsiova stupnice

Fahrenheitova teplotní stupnice

- jednotka teploty: **Fahrenheitev stupeň**, značka $^{\circ}\text{F}$
- teplota lidského těla: 96°F
- teplotě 0°C odpovídá teplota 32°F
- teplotě 100°C odpovídá teplota 212°F
- má menší dílky než Celsiova stupnice
- používá se např. v USA

Réaumurova teplotní stupnice

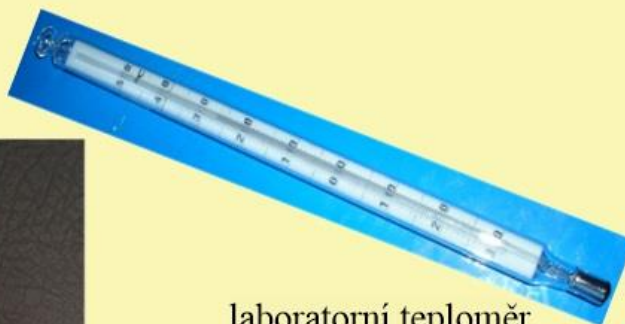
- je historickou teplotní stupnicí, kterou zavedl v roce 1730 francouzský přírodovědec René Réaumur
- v českých zemích se používala ještě v 90. letech 19. století
- jednotka teploty: **Réaumurův stupeň**, značka $^{\circ}\text{R}$
- 2 základní teploty: 0°R ... teplota tání ledu
 80°R ... teplota vaření vody
- oproti Celsiově stupnici se tento interval dělí na osmdesát dílů

Druhy teploměrů podle použití:

pokojový teploměr

venkovní teploměr

laboratorní teploměr

lékařský teploměr

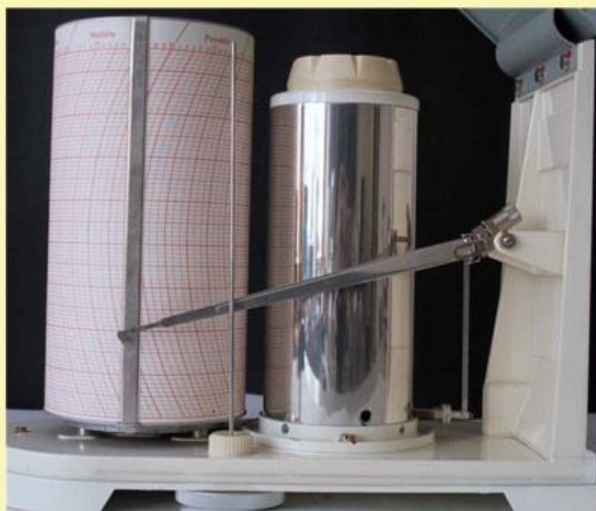

maximo-minimální teploměr

digitální teploměr

termograf – přístroj, pomocí kterého zaznamenáváme změnu teploty v čase
– na válci jsou vyznačené jednotlivé dny v týdnu i konkrétní hodiny

Postup při měření teploty tělesa:

1. zvolíme vhodný teploměr
2. zjistíme jednotky stupnice a teplotní rozsah
např. $30^{\circ}\text{C} - 50^{\circ}\text{C}$
3. zjistíme hodnotu nejmenšího dílku
např. 1 dílek $\approx 1^{\circ}\text{C}$, 1 dílek $\approx 0,1^{\circ}\text{C}$
4. teploměr vložíme do kapaliny
5. teploměr se nesmí dotýkat stěn ani dna nádoby
6. kapalinu v nádobě mícháme skleněnou tyčinkou
7. výška hladiny rtuti se v trubici mění,
po určité době se její výška ustálí
8. teplotu odečteme a zapíšeme: $t = \dots^{\circ}\text{C}$